

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četr leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četr leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 30. novembra 1864.

Gospodarske stvari.

O letnem zboru kmetijske družbe kranjske.

Ob kratkem naznanjamo danes dogodbe letnega zbora, kateri je bil 23. dne t. m. v Ljubljani, in v katerem se je snidilo 44 udov; pridržuje se za prihodnje liste obširniši popis.

Zbor je pričel predsednik gosp. F. Terpinec z ogovorom, dokazovaje, da se kmetijskim gospodarjem tudi pri nas ponuja po vseh stranéh djanska prilika za čedalje večji napredek, ako se ga le hočejo poslužiti. — Potem je tajnikov adjunkt gospod A. Brus priobčil zboru važnije opravila, ktere je glavni odbor dovršil po lanskem zboru do danes. — Za tem je naznanjal družbeni tajnik dr. Jan. Bleiweis naznaila in predloge družbenih podružnic, med kterimi je naznailo ložke podružnice s posebnim veseljem bilo sprejeto, ktero pripoveduje marljivo prizadevanje te podružnice za povzdigo sadjo- in murbo-reje; — veliko pozornost vseh pričujočih je izbudilo pismo podružnice metliške, ktera z gorečo besedo razodeva potrebo, da se železnica napravi, ktero je zagovarjal že trgovec ljubljanski gosp. Jož. Pleiweis in ktera bi okrajni metliški in črnomeljski, pa tudi sploh dolenski strani, ktero zapéra strašni Gorjanec, pomagala proti Ljubljani in Karlovcu; vsi njeni predlogi so bili enoglasno sprejeti. Gospod predsednik je dodal tem železničnim predlogom tudi predlog za napravo železnice iz Ljubljane v Belak čez Gorensko in zbornikom pokazal zemljevid železnic, iz kterega se je razvidilo, kako redko vsejane so železnice še dandanašnji v našem cesarstvu memo družih držav. Tudi predlog podružnice vipavske zastran premembe vinogradske postave je bil obširnejše prevdarjan. Ravno tako so bili tudi vsi ostali predlogi družih podružnic v prevdarek vzeti. — Na vprašanje ravnatelja tukajšnje c. kr. colnije gosp. dr. H. Costa-ta je odgovoril dr. Bleiweis, da je c. k. državno ministerstvo zdaj dovolilo asekuracijo za živino pod imenom „Taurus“ za vse dežele našega cesarstva, in da najbolje kaže, da gospodarji naše dežele stopijo v to zavarovavnico. — Med pričujočimi družbeniki se je dalje oglasil gosp. J. Guttman in nasvèt predložil, naj družba prosi deželnega odbora, da se nova kmetijska šola za Kranjsko brž ko brž ustanovi; temu predlogu je gosp. dr. Orel dodal še predlog za oprostenje izvrstih kmetijskih učencev od vojaščine; obá predloga sta bila z veliko pohvalo sprejeta. Pri tej priliki je zbor na predlog predsednikov vsem gospodom, ki so bili učeni v dosedanji kmetijski šoli, zahvalo izrekel, kakor tudi gosp. Maliču za veliko delavnost pri

novem zidanju kovaške šole. Gosp. F. Schmidt je predložil, naj se zbor danes hvaležno spominja našega nepozabljivega Pirca unikraj morja; zbor je vstavši potrdil gosp. Schmidtov predlog. Potem je g. Schmidt še pokazal novo predivo, ki se dobiva iz grahovich steblic, zlasti iz sladkega graha, in se ponudil, da rad dá tega graha z višnjevim stročjem za poskušnjo, kdor ga želi. — Zdaj je gosp. dr. Orel zboru naznail, kako je bilo letos s svilorejnim odborom. — Za njim je gosp. J. Guttman razložil silno potrebo, da se ustanovi na Kranjskem — saj v Ljubljani, Novomestu in Postojni — posojilnica, ktera bi kmetom dajala denarja na upanje, in zboru predložil načrt dotičnih pravil. Z nekako premembo, ktero je nasvetoval župan ljubljanski gosp. dr. E. Costa, je bil Guttmanov predlog sprejet. — Sporočilo o gospodarskem napredku s posebnim ozirom na deželo kranjsko je izostal zato, ker g. Feuserja ni pričujočega bilo. — Družbeni denarničar g. M. Pregl je naznail družbi, da lansko leto so družbeni dohodki bili 9286 gold. 98 kr., stroški pa 8365 gld. 25 $\frac{1}{2}$ kr., da tedaj se je prihranilo 921 gold. 72 $\frac{1}{2}$ kr. — Sreberno svetinjo za pridno sadjorejo sta dobila Jak. Barega v Nadlesku in Matija Težak iz Rozalnika. — V glavni odbor so bili voljeni gosp. F. Schmidt in gosp. And. Malič (obá že večletna odbornika) in namesti umrlega župana gosp. dr. E. Costa, sedanji župan ljubljanski. — Volitev novih udov se je dovršila po predlogih.

In tako je bil zbor končan. Da je važne reči obravnaval, kaže pregled, kar se je godilo v zboru. Da pa nekterim korespondentom ne vstreže, če bi kmetijska družba iz peska znala tudi zlato delati, nikoga ne briga, kdor bere časnike in vidi, kako napadajo enaki ljudje štajarsko, koroško in dunajsko družbo in vsako drugo, da ne hodijo same orat po deželi, cepit dreves in Bog zná, kaj še. Vprašanje je le to: zakaj ti ljudje, kateri vse tako dobro vejo o kmetijstvu, sami ne delajo predlogov družbam in jim ne pokažejo djanske poti za izpeljavo vsega tega? Gotovo bi jim kmetijske družbe, naj so udje ali ne, bile za to hvaležne. Kritikovati z besedami je lahko — delati pa je vse drugo; delo pa ne obstaja v jalovi pisarii sami!

Skrb za ptice,

kmetijstva najboljše prijateljice.

Če tudi ne brez težav, vendar je prijetno kmetiško življenje. Vzhajoče solnce zbuja na delo, in zdajci ptički zažvrgolé po drevju, ter poljedelca razveseljujejo z mičnim svojim petjem. Al žalibog! da čedalje manj vidiš milih ptičkov po drevju in grmovju skakljati; kajti njih neusmiljeni zatiravec — od Stvarnika z umom ob-

darovani človek — povsod jim zanjke nastavlja, češ, da par soldov za-nje vgrabi, da si more tobaka ali kanček smrtnostrupne žganjice kupiti, zraven pa ne pomisli, da tako ravna proti namenu modrega Stvarnika, ki je ptice stvaril nam na prid; ne spomni se, da Bogu in sebi z lovljenjem ptic dragi čas krade, kajti pogostoma celi dan čepi za grmovjem, predno kako ptičico vloví, pozabivši, kako koristne so mile ptice poljedelstvu in obče kmetovanju. Brez ljubih ptic bi se rastlinstvo le slabo gleštalo, ker ptički pospešujejo kmetovanje, tako kakor ga tisuč in tisuč ljudi ne more. Zatoraj vsakteri umen kmetovavec skrbi, da se zeló koristne lastovice, zebe, senice, kraljički pod njegovim poslopjem ugnjezdijo, snaži votline na drevji, deva dilice nad luknjo tako, da va-njo ne dežuje. Kmali se ptičice v tako osnažene in pripravljene votline vgnjezdijo, pa svojemu dobrotniku trud stoterno poplačujejo. V potrjenje, da noben še toliko umen človek z vsemi svojimi napravami in naredbami nikoli ne bo pokončal toliko mrčesev, kakor ptički, pripoveduje slavni Friderik Čudi to-le: „Na nekem vrtu je bilo na treh vrtnicah blizo 3000 listnih uší; spustijo na nje senico, ktera je v malo urah vse mrčese do dobrega pobrala, ter vrtnice popolnoma osnažila. V neki hiši so opazovali, da je penica — Rothkelchen — v eni uri nad 900 muh polovila. — Dve ponočni lastovici ste zvečer v četrt ure pokončali trume in trume sitnih komarjev. In kako zeló hasnovite so senice sadnemu drevju pa tudi drugemu lesu, ker pokončevajo jajca istih mrčesev, ki se prejci imenujejo, in ki drevje po lesu vidoma ugonobujejo. Ena sama predica v enem poletju blizo 800 jajic zleže, katerih senica s svojimi mladiči več tisuč en dan pokonča. Zlatoglavčki poleti in pozimi preiskujejo drevje, ter mrčese iz najglobokejih skorjevih poklin najdejo in požró. — Sosebno so pa senice vrtom na veliko korist. Grof Kazimir Wodzicki to-le pravi: „Leta 1848 so bile gosenice — imenovane Bombyx dispar — vrtno drevje tako oglodale, da je čisto golo bilo. Jeseni vidim po drevji milijone in milijone jajic, ktere so bile vse kosmate. Zaukažem tedaj, naj jajčica obirajo; al kmali se prepričam, da tako obiranje me bo drago stalo, in da še toliko ljudi ne bo moglo jajčic obrati. Bal sem se, da bode vse drevje usahnilo. Al pozimi pridejo trume in trume senic in zlatoglavčekov; goseničinih zaleg je čedalje menj, in leta 1850 so bile marljive ptičice vrtno drevje tako že ocedile, da je v vigredi jako živahno ozelenelo.“

In kako zeló uboge vrabce črtimo, preganjamo in lovimo, in vendar so nam jako koristni. Dva vrabca s svojimi mladiči v tednu nad 20.000 gosenic vlovita, toraj jim noben pravičen človek ne bo zameril, ako si včasih v poboljšek češinj ali prosá poiščejo ali se pa v rež in pšenico zaletijo, saj te zrna kmetu stoterno poplačajo. — Še groznovitneje pa ljudje sove preganjajo. Divji hruš in truš po vsi hiši, celó po soseski gré, kadar kak neusmiljenež sovo usmrti; z veliko slovesnostjo jo na kaštne vrata pribijejo. Al je ta, dasitudi ostudna živalica, vredna tacega zasramovanja za veliki hasen, kterege nam podeli s tem, da toliko hostnih žužkov, nočnih lepirjev in miš pokonča? Angležki naravoslovec Whiti je opazoval dve sovi, ter je vidil, da ste vsakih pet trenutkov v gnejzdo eno miš prinesli. Ali ni potem takem sirov, neotesan in nehvaležen vsakteri, ki take zeló koristne živalice muči in pokončuje? In koliko je ptic, ki le od mrčesev, polžev, pajkov živijo, ki torej nikomur škode ne učinijo; taki ptički so: penice, škorci, drozgi, senice, zebe, lastovice, strnadi, žolne itd. Eni mrčese po drevji pobirajo, drugi jih iz skorij izključajo, eni v zraku med letanjem lovijo, drugi spet iz tál ali iz zemlje rijejo. Tako je modri

Stvarnik vsaki živalici zaukazal po svoje se živiti; al krona vseh stvari Božjih je človek; le njemu je Stvarnik dal pamet, po kateri se od vseh drugih stvari loči, postavil ga je gospoda nad vse stvari, naj bi mu na prid in korist služile. Al nehvaležni človek preganja, muči in mori stvari, ktere je Bog na svet postavil, naj bi človeka razveseljevale in pri delu podpérala. Toraj, vi duhovni in učitelji! ne opuščajte nobene prilike, ljudstvo podučevati, da je znamenje največe nehvaležnosti do Boga, kadar kdo mile ptice preganja, — vi županje! pazite dobro po svojih županijah, da se ptice v miru puščajo, ter kaznujte njih lovce, — vi stariši! nikdar ne dovolite otrokom svojim ptičicam zanj nastavljati, ter jih resno svarite, da kaj tacega ne trpite.

Iz Pliberca.

T. M. Štantetov-Šentvidski.

Korist ljubljanske kovaške in živinozdraviške šole.

Sad tiste šole, zoper katero sta Deschmann in Krommer toliko ongovila, se v domači naši deželi pa tudi na tujem kaže tako vesel, da se prav očitno vidi, kako piškavo je vse besedovanje nasprotnikov. Mnogi učenci so zdaj po deželi zeló obražtani kovači in živinozdravilski pomočniki, ki so vsi okolici pomočniki in si pošteno dober kruh služijo; c. kr. okrajne gosposke jih rade rabijo za izvedence, kadar kje kaka živina zbolí ali pogine, v navadnih in kužnih boleznih; celó na Dunaji v cesarjevih štalah se s pohvalo véde eden teh učencev; dunajska asekuracija za živino jih želi za izvedence v službo vzeti; — ravnokar pa je pisal v Ljubljano naš rojak gosp. lajtenant C. iz Českega, da njegov brat, ki je predlanskem v Ljubljani živinozdravilsko šolo dovršil in je letošnje spomlad v vojake vzeti bil (10. polk c. kr. kirazirjev), se tako dobro obnaša, da je omenjenemu g. lajtnantu gosp. polkovnik (obrist) sam pisal, da ga je c. kr. ministertvu vojaštva priporočil, naj ga še v dunajsko živinozdravnišnico za više izučenje vzame; akoravno še le novinec, vendar pri eskadronu namestuje živinozdravnika z veliko pohvalo svojega gosp. nadkonjika. — Take skušnje pač dosti kažejo veseli sad te ljubljanske šole, ilustrirajo pa tudi svetu Deschmann-ovo in njegovih tovaršev modrost v dežel-nem zboru.

Zgodovinski pregled

najimenitnejših iznajdeb

na polji umetnosti, ved, obrtnije itd.

Poleg Gallett-ovi „Allg. Weltkunde“ poslovenil

Dragotin Šaupert.

Po abecednem redu.

(Dalje.)

98. *Malanje na steklo.* Malanje na steklo (glaže in šipe) je menda deloma že prav zgodaj iznajdeno bilo, toda malo urjeno. Poprej so imeli večidel le kakošno mozajiko na steklu, tako, da so podobe iz barvarskih steklenih koscev sestavljene in s svincem strinjene bile. Pravo malanje na steklo se je še le začelo v 11. stoletju, in sicer po boljših izgledih. Ali so Nemci svoje navade, cerkvene in samostanske okna s pisanimi steklenimi šipami kinčati, od Francozev ali Angležev naučili se, se ne dá več dognati; le toliko vemo, da sta imela v imenovanem stoletju že dva nemška samostana, v Tegernsee-u in Hiršavi pisane okna. Ta umetnost je bila po iznajdbi posteklinske malarije (malarija